

SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2026. gada 2. martā

Satversmes tiesas 1. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Irēna Kucina, tiesneši Jautrīte Briede un Juris Juriss,

kolēģijas sēdē izskatījusi sabiedrības ar ierobežotu atbildību [...] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 14/2026),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu:

1.1. atzīt likuma “Par nodokļiem un nodevām” 26. panta pirmo daļu un 37. panta sesto daļu (turpmāk – apstrīdētās normas) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92. panta pirmajam teikumam un 105. pantam un spēkā neesošu no 2025. gada 1. augusta;

1.2. apturēt Administratīvās rajona tiesas [datums] lēmuma lietā Nr. [...] izpildi.

2. Likuma “Par nodokļiem un nodevām” 26. panta pirmā daļa nosaka:

“Nodokļu maksājumus atbilstoši nodokļu deklarācijai, avansa maksājumu aprēķinam, kā arī citiem dokumentiem par maksājumiem budžetā vai pēc nodokļu administrācijas pārbaudes aprēķinātos nodokļu maksājumus (arī soda naudu), kuri nav samaksāti nodokļu likumos vai citos normatīvajos aktos noteiktajā termiņā, un ar tiem saistīto nokavējuma naudu (turpmāk – nokavētie nodokļu maksājumi), kā arī izdevumus par nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu bezstrīda kārtībā nodokļu administrācija piedzen bezstrīda kārtībā, pamatojoties uz lēmumu par nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu.”

Savukārt šā likuma 37. panta sestā daļa nosaka:

“Nodokļu maksātājs, attiecībā uz kuru ir veikti šajā likumā noteiktie izpildes nodrošināšanas pasākumi vai izdots lēmums par nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu, var iesniegt sūdzību, ja izpildu darbības neatbilst likuma noteikumiem. Sūdzību var iesniegt Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram septiņu dienu laikā, bet lēmumā konstatētas uzņēmuma pārejas gadījumā – viena mēneša laikā no dienas, kad nodokļu maksātājs ir uzzinājis par izpildu darbību. Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors sūdzību izskata šā panta ceturtajā daļā noteiktajā termiņā. Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora lēmumu septiņu dienu laikā var pārsūdzēt tiesā. Tiesu izpildītāja darbību pārsūdzēšanai piemērojami Civilprocesa likuma noteikumi. Sūdzības iesniegšana izpildes nodrošināšanas pasākumu piemērošanu un nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu neaptur.”

3. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmo daļu konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka viņai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiskā spēka tiesību normai. Atbilstoši šā panta sestās daļas 1. punktam pieteikuma iesniedzējam pamattiesību aizskārums jāpamato.

Valsts ieņēmumu dienests (turpmāk – Dienests) [datums] nosūtīja brīdinājumu, ar kuru Pieteikuma iesniedzēja aicināta samaksāt nokavētos nodokļu un nodevu maksājumus, jo konstatēta nodokļu parādu radījušā cita komersanta uzņēmuma pāreja Pieteikuma iesniedzējai. Pamatojoties uz likuma “Par nodokļiem un nodevām” 26. panta pirmo daļu, [datums] Dienests pieņēma lēmumu uzsākt nokavēto nodokļu maksājumu parāda piedziņu bezstrīdus kārtībā no Pieteikuma iesniedzējas. Nepiekrītot uzņēmuma pārejas faktam, Pieteikuma iesniedzēja par minēto lēmumu iesniedza sūdzību Dienesta ģenerāldirektoram, kurš sūdzību noraidīja. Savukārt ģenerāldirektora lēmumu Pieteikuma iesniedzēja pārsūdzēja administratīvajā tiesā, kas pārsūdzēto lēmumu atzina par tiesisku, bet sūdzību noraidīja. Šis tiesas lēmums nav pārsūdzams.

Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka apstrīdētajās normās noteiktā nodokļu parāda piedziņas bezstrīdus kārtība un sūdzības iesniegšana par izpildu darbībām nepamatoti ierobežo tai Satversmes 92. pantā ietvertās tiesības uz taisnīgu tiesu. Apstrīdētās normas aizskarot tai arī Satversmes 105. pantā ietvertās tiesības uz īpašumu, jo tās paredz citas personas nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu no Pieteikuma iesniedzējas.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta prasībām.

4. Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrā daļa noteic, ka konstitucionālo sūdzību var iesniegt tikai tad, ja ir izmantotas visas iespējas aizstāvēt aizskartās tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī tādu nav.

Pieteikuma iesniedzēja pārsūdzēja lēmumu par nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu Administratīvajā rajona tiesā, kas sūdzību noraidīja. Administratīvās rajona tiesas lēmums nav pārsūdzams. Tādējādi Pieteikuma iesniedzēja ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas pirmo teikumu konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās.

Administratīvās rajona tiesas lēmums lietā Nr. [..] ir uzskatāms par pēdējo institūcijas nolēmumu, no kura skaitāms konstitucionālās sūdzības iesniegšanas termiņš. Minētais nolēmums ir pieņemts un stājās spēkā [datums]. Pieteikums Satversmes tiesā iesniegts 2026. gada 29. janvārī. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtās daļas pirmajā teikumā noteiktajām prasībām.

5. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 6. punktam Satversmes tiesas kolēģija var atteikties ierosināt lietu, ja pieteikumā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

5.1. Pieteikuma iesniedzējas ieskatā, apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, jo tās nepamatoti ierobežo tiesības uz pieeju tiesai un tiesas nolēmuma pārsūdzēšanu. Konkrētā strīda izskatīšana vienā tiesu instancē citam komersantam adresēta administratīvā akta izpildes stadijā pārkāpj tiesības uz taisnīgu tiesu. Savukārt šajā procesā piedzītā nokavējuma nauda atbilst kriminālsodam Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) izpratnē un tāpēc konkrētajā gadījumā personām nodrošināmas procesuālās garantijas, kas izriet no Konvencijas 6. panta 1. punkta krimināltiesiskā aspekta un tās Septītā protokola 2. panta.

Satversmes tiesa ir norādījusi, ka likumdevējam ir plaša rīcības brīvība pieņemt procesuālos likumus, noteikt lietu kategorijas, kuras attiecīgajos procesos

tiek skatītas, noteikt, kādas lietas ir katras tiesu iestādes kompetencē, un lemt par dažādu kategoriju lietu izlemšanas kārtību (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2017. gada 8. marta sprieduma lietā Nr. 2016-07-01 27.2. punktu*). Nodokļu strīdi saistībā ar personas pienākumu maksāt nodokli ir ārpus Konvencijas piemērojamības ietvara. Vienlaikus noteiktos gadījumos nodokļu lietas saistībā ar piemērotajiem atbildības līdzekļiem var tikt vērtētas Konvencijas 6. panta ietvaros (*sk. Satversmes tiesas 2007. gada 11. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2006-28-01 13. punktu*).

Lai atzītu, ka lieta ir aplūkojama Konvencijas 6. panta krimināltiesiskajā aspektā, jānoskaidro apstrīdētā nodokļu regulējuma vispārējais raksturs un tajos iekļauto sankciju mērķis. Ja nodokļu sankcijas mērķis pamatā ir preventīvs un sodošs, turklāt tā pēc savas būtības un smaguma pakāpes atbilst vispārējai krimināltiesību jomai, iespējams atzīt, ka šāda sankcija ir kriminālsods Konvencijas izpratnē. Tāpat jāņem vērā arī nodarījuma juridiskā kvalifikācija nacionālajos tiesību aktos un nodarījuma raksturs (*sk., piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesas Lielās palātas 2006. gada 23. novembra sprieduma lietā “Jussila v. Finland”, pieteikums Nr. 73053/01, 30. punktu un 2003. gada 21. maija sprieduma lietā “Janosevic v. Sweden”, pieteikums Nr. 34619/97, 65. punktu*). Ievērojot Satversmes tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā secināto, nav pamata apgalvot, ka no Pieteikuma iesniedzējas bezstrīdus kārtībā piedzītā nokavējuma nauda būtu uzskatāma par kriminālsodu Konvencijas izpratnē un šādai lietu kategorijai būtu obligāti nodrošināmas tiesības uz pārsūdzēšanu augstākā tiesu instancē.

Satversmes tiesa arī atzinusi, ka no Satversmes 92. panta pirmā teikuma izriet valsts pienākums paredzēt taisnīgu lietas izskatīšanas procedūru (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 7. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-01-01 17. punktu*). Tomēr no tiesībām uz taisnīgu tiesu neizriet valsts pienākums visās lietu kategorijās noteikt personai tiesības uz nolēmuma pārsūdzēšanu augstākas instances tiesā, ja zemākās instances tiesā ir bijis nodrošināts pienācīgs tiesas process (*sk. Satversmes tiesas 2016. gada 28. septembra sprieduma lietā Nr. 2016-01-01 9. punktu*). Turklāt tiesību normu nevar izprast ārpus tās piemērošanas prakses un tiesību sistēmas, kurā tā funkcionē (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2018. gada 15. marta sprieduma lietā Nr. 2017-16-01 16.2. punktu*).

No apstrīdēto normu un Administratīvā procesa likuma 363. panta piemērošanas prakses izriet, ka šīs kategorijas lietās administratīvā tiesa vērtē un

noskaidro visus lietas faktiskos apstākļus, lai konstatētu, ka uzņēmums ir pārgājis tādā daļā, ka nodokļu parāda piedziņu var vērst pret jauno uzņēmuma ieguvēju. Turklāt tiesai process jāvada tādā veidā, lai tiktu ievērotas garantijas, kas izriet no tiesībām uz taisnīgu tiesu (*sk., piemēram, Senāta 2021. gada 19. maija lēmuma lietā Nr. SKA-984/2021 19. punktu*). No Administratīvās rajona tiesas [datums] lēmuma lietā Nr. [...] izriet, ka tiesa, ievērojot lietā esošos pierādījumus, arī pēc būtības vērtējusi, vai konkrētajā gadījumā notikusi uzņēmuma pāreja.

Ievērojot Satversmes tiesas judikatūrā atzīto kopsakarā ar apstrīdēto normu piemērošanas praksi, nav gūstams apstiprinājums Pieteikuma iesniedzējas viedoklim, ka šīs normas nesamērīgi ierobežo personai tiesības uz pieeju tiesai.

5.2. Pieteikuma iesniedzējas ieskatā, apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 105. pantam, jo tās nav pietiekami precīzas, lai persona varētu paredzēt pienākumu veikt nodokļu samaksu cita nodokļu maksātāja vietā. Turklāt likumdevējam būtu jāpieņem regulējums, kas skaidrāk definētu uzņēmuma pārejas jēdzienu un paredzētu efektīvas tiesības pārsūdzēt lēmumu par nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tiesību norma ir atzīstama par neskaidru tad, ja ar iztulkošanas metožu palīdzību nav iespējams noskaidrot tās patieso jēgu. Savukārt tiesību norma var būt pietiekami skaidra un paredzama arī tad, ja personai šīs normas tvēruma noskaidrošanai nepieciešama atbilstoša juridiskā palīdzība (*sk. Satversmes tiesas 2019. gada 21. februāra sprieduma lietā Nr. 2018-10-0103 13.1. un 18.1. punktu*). Turklāt nepieciešamā tiesību normas paredzamības pakāpe ir atkarīga citstarp no attiecīgā normatīvā akta satura, nozares, kura tai jāregulē, kā arī tās subjektu daudzuma un statusa (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2019. gada 21. februāra sprieduma lietā Nr. 2018-10-0103 13.2. punktu*). No pieteikumā sniegtās argumentācijas neizriet, ka apstrīdētās normas neatbilstu Satversmes tiesas judikatūrā nostiprinātajiem tiesību normas skaidrības kritērijiem.

Tāpat pieteikumā norādīts, ka konkrētajā gadījumā pastāv personas pamattiesības mazāk ierobežojošs līdzeklis. Proti, varētu noteikt regulējumu, atbilstoši kuram Dienestam par uzņēmuma pāreju un nodokļu piedziņu būtu jāpieņem administratīvais akts, kas būtu apstrīdams un pārsūdzams vispārējā kārtībā. Tomēr Satversmes tiesa ir vairākkārt atzinusi, ka par saudzējošāku nevar tikt uzskatīts tāds līdzeklis, kas prasa papildu finanšu resursus un laiku (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2018. gada 11. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2017-12-01 21. punktu*). Tādējādi kolēģija negūst apstiprinājumu

apgalvojumam, ka apstrīdētās normas konkrētajā gadījumā nesamērīgi ierobežo personas tiesības uz īpašumu.

Līdz ar to pieteikuma juridiskais pamatojums ir uzskatāms par acīmredzami nepietiekamu prasījuma apmierināšanai.

6. Ievērojot to, ka lieta Satversmes tiesā nav ierosināma, nav nepieciešams lemt par šā lēmuma 1.2. apakšpunktā norādīto lūgumu.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 6. punktu, Satversmes tiesas 1. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc sabiedrības ar ierobežotu atbildību [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 14/2026).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Irēna Kucina